

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Теребух А.А., Кошова Б.Р.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті проведено емпіричне дослідження загальних показників розвитку туристичної галузі в Східноєвропейських країнах, котрі на початку 90-х років перебували у подібних стартових умовах з Україною. Хоча вітчизняна туристична галузь, на сьогодні, характеризується не високим рівнем конкурентоспроможності, наша країна володіє значним потенціалом розвитку туризму який є передумовою забезпечення майбутнього перспективного росту. Прикладом наслідування необхідності розвитку саме туристичної сфери обрано – Туреччину, котра сформувала стійкі конкурентні позиції на ринку туристичних послуг Європи.

Ключові слова: розвиток туризму, туристична сфера, економічне обґрунтування, емпіричний аналіз.

Постановка проблеми. Як показало дослідження загальнодержавних та регіональних макроекономічних показників західних областей України останні роки характеризуються високою динамікою економічного зростання порівняно із іншими регіонами держави. Достатній рівень інвестиційної привабливості зумовлений не лише близькістю розташування до високорозвинених країн Європейського Союзу, а й низьким рівнем цін, дешевими ресурсами та робочою силою, помірним кліматом. Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Закарпатська та Чернівецька області володіють значними історико-культурними пам'ятками, рекреаційними ресурсами, котрі у сукупності створюють сприятливі умови для розвитку туристичної галузі. Проте не зважаючи на ці обставини, динаміка туристичних потоків залишається не стійкою.

Ці та інші чинники зумовлюють доцільність проведення емпіричного аналізу на основі дослідження порівняльних показників розвитку туристичної галузі країн з подібними історичними, культурними та природними особливостями. Такий аналіз дозволить обґрунтувати доцільність розвитку туристичної галузі, виявити спільні риси та характерні чинники, котрі впливають на її формування. Визначення конкурентних позицій України на ринку туристичних послуг дасть змогу сформувати стратегічні напрямки удосконалення туристичної інфраструктури, як першоснови реалізації туристичної діяльності, з огляду на негативну динаміку туристичних потоків у деяких областях Західного регіону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження розвитку туристичної галузі України, приділяють достатню увагу у науковій літературі, де здебільшого висвітлюються суб'єктивні рекомендації щодо розвитку ринку туристичних послуг та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні. До науковців, які пропонують власні стратегії розвитку туристичної галузі, слід віднести таких вчених, як О. Гарбера [1], М. Бойко [2], О. Крайник [3], А. Теребух і А. Бандура [4], Л. Гонтаржевська [5], О.В. Музиченко-Козловська [6]. Ці дослідники спрямували свої наукові пошуки у напрямку розвитку інноваційної складової та підсилення рівня кооперації та конкуренції у туристичній галузі шляхом створення кластерів.

Проте досі не розглянутим залишається аналіз впливу туристичної сфери на загальнодержавні

макроекономічні показники, котрі відображають доцільність формування нових туристичних напрямів, що супроводжує необхідність удосконалення туристичної інфраструктури.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мало дослідженим у науковій літературі залишається вплив розвитку туристичної сфери на формування валового внутрішнього продукту (ВВП), як одного із індикаторів фінансово-економічного стану розвитку країни. З цією метою доцільним є проведення емпіричного аналізу для виявлення чинників, котрі впливатимуть на формування туристичних потоків і підтвердять необхідність розвитку інфраструктури туризму, як базису реалізації туристичної діяльності.

Формулювання цілей статті. Провести аналіз взаємозалежності основного показника соціально-економічного розвитку країни – валового внутрішнього продукту із показниками динаміки туристичної сфери. Встановити причинно-наслідкові зв'язки перспективності удосконалення туристичного сервісу для Західного регіону України.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи культурні, історичні та географічні особливості з метою здійснення порівняльного аналізу обрано Східноєвропейські країни, а саме: Хорватію, Сербію, Боснію і Герцоговину, Болгарію, Польщу, Грузію, Російську Федерацію, Литву, Латвію. Прикладом для наслідування розвитку туристичної сфери відзначено Туреччину, котра займає чільні позиції за туристичними потоками з країн Європейського Союзу. Вихідні дані для проведення емпіричного аналізу наведено в таблиці (табл. 1).

Для аналізу впливу туристичної сфери на формування ВВП кожної із країн було обрано наступні показники:

- 1) вплив величини витрат в'їзних та виїзних туристичних потоків на формування ВВП країни прибуття та відправлення,
- 2) середнє арифметичне значення величини витрат туристів в країні прибуття;
- 3) різниця у величині витрат іноземних туристів у країні, що досліджується та витратах закордоном туристів-громадян цієї країни, а також відповідні показники динаміки і середніх значень;

Вибрані показники дають змогу оцінити рівень конкурентоспроможності вітчизняної туристичної сфери, зокрема туристичної інфраструктури,

Таблиця 1
Порівняльна динаміка ВВП та показників туристичного розвитку у Хорватії, Сербії, Боснії і Герцоговині, Болгарії, Польщі, Грузії, Російській Федерації, Литві, Латвії, Туреччині та Україні впродовж 2000–2015 рр.

		Динаміка показників розвитку туризму у Хорватії															
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Витрати виїзних туристичних потоків, млн. дол. США	634000000	677000000	852000000	709000000	881000000	786000000	770000000	1025000000	1167000000	1042000000	861000000	918000000	962000000	923000000	865000000	770000000
	Транспортні витрати туристів, які відвідають м.л. дол. США	66000000	71000000	71000000	37000000	33000000	32000000	33000000	40000000	44000000	28000000	29000000	37000000	36000000	20000000	19000000	15000000
	Витрати в інших туристичних потоках, млн. дол. США	2871000000	3463000000	3952000000	6513000000	6945000000	7625000000	8296000000	9617000000	11615000000	9330000000	8299000000	9588000000	8912000000	9715000000	10079000000	9018000000
	Транспортні витрати туристів, які відвідають м.л. дол. США	218000000	255000000	306000000	368000000	401000000	308000000	230000000	250000000	229000000	203000000	216000000	185000000	-	-	-	-
	Кількість туристів, що відвідали, чол.	5831000	6544000	6944000	7409000	7912000	7743000	7988000	8559000	8665000	8694000	9111000	9927000	10369000	10948000	11623000	12683000
	ВВП, млн. дол. США	21774273832	23289671102	26878499206	34658113487	41574530816	45416076681	50453577898	60093155533	70481451814	62703095751	59665427465	62236751773	56485301967	57769872075	57080369368	48876334689
		Динаміка показників розвитку туризму у Сербії															
	Витрати туристів, які відвідають м.л. дол. США	-	-	105000000	144000000	208000000	260000000	322000000	1203000000	1448000000	1105000000	1103000000	1263000000	1188000000	1290000000	1360000000	1254000000
	Транспортні витрати туристів, які відвідають м.л. дол. США	-	-	-	-	-	-	-	1042000000	1251000000	960000000	954000000	1105000000	1031000000	1117000000	1179000000	1102000000
	Витрати туристів, які відвідають м.л. дол. США	-	-	77000000	159000000	220000000	308000000	416000000	1018000000	1114000000	886000000	950000000	1149000000	1080000000	1221000000	1352000000	1322000000

Продовження таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Транспортні витрати туристів, які приїжджають м.н. дол. США																	
Кількість туристів, що виїжджають м.н. дол. США																	
Кількість туристів, що приїжджають м.н. дол. США																	
ВВП, млн. дол. США	6540247190	12267175481	16116943146	21188704081	24861483281	26252007830	30607991862	40289556656	49258526053	42616653300	39460357731	46466728667	40742313861	45519650911	44210806366	37160332465	
Динаміка показників розвитку туризму у Боснії і Герцоговині																	
Витрати в'їзних туристичних потоків, млн. дол. США	92000000	96000000	112000000	145000000	162000000	158000000	210000000	264000000	345000000	285000000	247000000	214000000	196000000	198000000	211000000	201000000	
Транспортні витрати туристів, які виїжджають м.н. дол. США	19000000	22000000	27000000	39000000	45000000	36000000	40000000	61000000	64000000	54000000	53000000	54000000	57000000	65000000	76000000	71000000	
Витрати в'їзних туристичних потоків, млн. дол. США	246000000	279000000	307000000	404000000	507000000	557000000	658000000	804000000	913000000	753000000	662000000	722000000	686000000	752000000	755000000	702000000	
Транспортні витрати туристів, які приїжджають м.н. дол. США	13000000	14000000	19000000	27000000	26000000	38000000	51000000	80000000	88000000	79000000	73000000	87000000	71000000	67000000	48000000	42000000	
Кількість туристів, що виїжджають м.н. дол. США																	
Кількість туристів, що приїжджають м.н. дол. США	171000	139000	160000	165000	190000	217000	256000	306000	322000	311000	365000	392000	439000	529000	536000	678000	
ВВП, млн. дол. США	5505984456	5748990666	6651226179	8370020196	10022840635	11225138297	12866524918	15776422673	19101454464	17600630727	17164279813	18629346791	17207367626	18154290272	18521475376	16173806635	
Динаміка показників розвитку туризму у Болгарії																	
Витрати в'їзних туристичних потоків, млн. дол. США	764000000	836000000	1018000000	1467000000	1935000000	1858000000	2099000000	2142000000	2602000000	1955000000	975000000	1063000000	1086000000	1342000000	1458000000	1346000000	

Продовження таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Транспортні витрати туристів, які відвідували США	226000000	247000000	301000000	434000000	572000000	549000000	621000000	262000000	291000000	200000000	149000000	159000000	173000000	229000000	257000000	230000000	
Витрати в інших туристичних потоках, млн. дол. США	1364000000	1262000000	1392000000	2051000000	2796000000	3063000000	3317000000	4181000000	4852000000	4273000000	3807000000	4297000000	3975000000	4410000000	4518000000	3583000000	
Транспортні витрати туристів, які відвідували США	2900000000	2680000000	2960000000	4300000000	5940000000	6510000000	7050000000	4680000000	5460000000	4970000000	4640000000	5330000000	5130000000	5810000000	5910000000	4290000000	
Кількість туристів, що відвідували, чол.	2337000	2730000	3188000	3405000	3882000	4235000	4180000	4515000	5727000	4993000	3676000	3803000	3758000	3930000	4158000	4632000	
Кількість туристів, що приїхали, чол.	2785000	3186000	3433000	4048000	4630000	4837000	5158000	5151000	5780000	5739000	6047000	6328000	6541000	6898000	7311000	7099000	
ВВП, млн. дол. США	13148099185	14135393876	16360346654	21074775206	26094622564	29821662537	34304448150	44765733380	54666642734	51783454184	50610031136	57418391042	53903028252	55758744571	56732006512	50199117547	
Динаміка показників розвитку туризму у Туреччині																	
Витрати туристів, які відвідували США	1713000000	1738000000	1880000000	2113000000	2524000000	3563000000	3517000000	4254000000	4509000000	5061000000	5817000000	5372000000	4585000000	5253000000	5475000000	5686000000	
Транспортні витрати туристів, які відвідували США	-	-	-	-	-	453000000	528000000	605000000	685000000	486000000	623000000	489000000	491000000	436000000	403000000	318000000	
Кількість туристів, які відвідували, чол.	7636000000	10067000000	11901000000	13203000000	15888000000	20780000000	19137000000	21662000000	26446000000	26331000000	26318000000	30302000000	31566000000	36192000000	38766000000	35413000000	
Транспортні витрати туристів, які відвідували США	-	-	-	-	-	1569000000	1680000000	2232000000	3081000000	3351000000	3733000000	5248000000	6221000000	8195000000	9214000000	8797000000	
Кількість туристів, що відвідували, чол.	5284000	4856000	5131000	5928000	7299000	8246000	8275000	4956000	4893000	5561000	6557000	6282000	5803000	7526000	7982000	8751000	

Продовження таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Кількість туристів, що приїхали, чол.	9586000	10783000	12790000	13341000	16826000	20273000	18916000	26122000	29792000	30187000	31364000	34654000	35698000	37795000	39811000	39478000	
ВВП, млн. дол. США	272979390595	200254104151	238423907923	311825946795	404776328433	501422932614	552504962256	675754121015	764322933265	644656538878	771876943466	832546462300	873981840596	9505965641012	934167774215	859383637729	
Динаміка показників розвитку туризму у Львові																	
Витрати візових туристичних потоків, млн. дол. США	281000000	255000000	267000000	365000000	428000000	655000000	788000000	1021000000	1139000000	798000000	648000000	765000000	680000000	900000000	908000000	801000000	
Транспортні витрати туристів, які відіжджають млн. дол. США	34000000	32000000	37000000	37000000	51000000	71000000	84000000	94000000	-	-	-	-	-	185000000	194000000	186000000	
Витрати в інших туристичних потоках, млн. дол. США	172000000	153000000	201000000	271000000	343000000	446000000	622000000	880000000	801000000	724000000	640000000	771000000	745000000	1190000000	1244000000	1133000000	
Транспортні витрати туристів, які приїжджають млн. дол. США	41000000	34000000	40000000	49000000	76000000	105000000	142000000	209000000	-	-	-	-	-	325000000	290000000	240000000	
Кількість туристів, що виїхали, чол.	2596000	2697000	2306000	2286000	2457000	2959000	3151000	3398000	3782000	3268000	3332000	3257000	183000	1776000	1846000	1720000	
Кількість туристів, що приїхали, чол.	509000	591000	848000	971000	1079000	1116000	1535000	1653000	1684000	1323000	1373000	1493000	1435000	1536000	1843000	2024000	
ВВП, млн. дол. США	7937758980	8350252966	9546441564	11748433157	14373269156	16922504045	21447021570	30901399261	35596016664	26169854045	23757368290	28223552825	28119996053	30254571078	31352249350	27026037600	
Динаміка показників розвитку туризму у Львові																	
Витрати візових туристичних потоків, млн. дол. США	261000000	227000000	334000000	476000000	643000000	743000000	909000000	1144000000	1530000000	1119000000	849000000	859000000	925000000	1069000000	1058000000	1131000000	
Транспортні витрати туристів, які відіжджають млн. дол. США	8000000	8000000	8000000	5000000	7000000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	181000000	

Продовження таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Витрати в ієних туристичних потоків, млн. дол. США	4300000000	4250000000	5560000000	7000000000	8340000000	9200000000	10380000000	11540000000	12480000000	9720000000	9580000000	13210000000	13170000000	13740000000	13830000000	13100000000	
Транспортні витрати туристів, які приїжджають до США	3900000000	4200000000	5100000000	6200000000	5800000000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1570000000
Кількість туристів, що виїжджають до США	3632000	3390000	3584000	3502000	-	1633000	1789000	1661000	1757000	1288000	1411000	1526000	1708000	1764000	1789000	1860000	
Кількість туристів, що приїжджають до США	1083000	1271000	1428000	1491000	1800000	2000000	2180000	1486000	1611000	1341000	1507000	1775000	1900000	2012000	2063000	2071000	
ВВП, млн. дол. США	11539211480	12252498921	14278357284	18802576988	22649930576	26125575942	30216060233	39738180077	47850551149	37440673478	37120517694	43476878139	42847900766	46473646002	48545251796	41402022148	
Динаміка показників розвитку туризму у Російській Федерації																	
Витрати в ієних туристичних потоків, млн. дол. США	8848000000	9760000000	11362000000	13427000000	16082000000	17963000000	18850000000	22456000000	26401000000	23785000000	30169000000	37343000000	48096000000	59504000000	55383000000	38436000000	
Транспортні витрати туристів, які виїжджають до США	4750000000	5470000000	4440000000	5470000000	7970000000	9910000000	13660000000	20320000000	32320000000	27660000000	34760000000	44410000000	52980000000	60510000000	49550000000	35020000000	
Кількість туристів, що виїжджають до США	3429000000	4726000000	5278000000	5879000000	7262000000	7805000000	9720000000	12426000000	15821000000	12369000000	13239000000	16961000000	17876000000	20198000000	19451000000	13249000000	
Кількість туристів, що приїжджають до США	18371000	18030000	20428000	20572000	24507000	28416000	29107000	34285000	36538000	34276000	39823000	43726000	47813000	54069000	45889000	34550000	
ВВП, млн. дол. США	259708496267	306602673980	345110438692	430347770732	591016690743	764017107992	989980542279	1299705247686	1660844408500	1222643696992	1524916112079	2031768556636	2170143623038	2230625004654	2063662281005	1365865245088	

Продовження таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Витрати візних туристичних потоків, млн. дол. США	3417000000	3595000000	3440000000	3286000000	5092000000	5894000000	7653000000	8339000000	10689000000	7891000000	9100000000	8882000000	9129000000	9132000000	9540000000	8523000000	
Транспортні витрати туристів, які виїжджають млн. дол. США	1020000000	990000000	1620000000	2010000000	3160000000	3470000000	4300000000	5880000000	7850000000	5170000000	5300000000	4210000000	3710000000	3110000000	6720000000	5840000000	
Витрати в інших туристичних потоках, млн. дол. США	6128000000	5121000000	4971000000	4733000000	6499000000	7161000000	8154000000	11728000000	12895000000	9889000000	10037000000	11649000000	11888000000	12432000000	12924000000	11354000000	
Транспортні витрати туристів, які приїжджають млн. дол. США	4510000000	4750000000	6570000000	6640000000	6660000000	8570000000	8830000000	10880000000	10710000000	8320000000	4610000000	9170000000	9030000000	10880000000	10770000000	8810000000	
Кількість туристів, що виїжджають млн. дол. США	56677000	53122000	45043000	38730000	37226000	40841000	44696000	47561000	50243000	39270000	42760000	48270000	48290000	52580000	35400000	44300000	
Кількість туристів, що приїжджають млн. дол. США	17400000	15000000	13980000	13720000	14290000	15200000	15670000	14975000	12960000	11890000	12470000	13350000	14840000	15800000	16000000	16725000	
ВВП, млн. дол. США	171885598583	190521263343	198680637255	217518642325	255102252943	306134635594	344826430298	429249647595	533815789474	439796160379	479321128909	528819945375	500344281382	524214789308	545151778520	477336782067	
Динаміка показників розвитку туризму у Грузії																	
Витрати візних туристичних потоків, млн. дол. США	1290000000	1360000000	1890000000	1700000000	1960000000	2370000000	2570000000	2770000000	3370000000	3110000000	3290000000	3940000000	4710000000	5370000000	5630000000	6090000000	
Транспортні витрати туристів, які виїжджають млн. дол. США	19000000	29000000	40000000	40000000	49000000	68000000	90000000	101000000	134000000	130000000	1300000000	1710000000	2150000000	2430000000	2640000000	2790000000	
Витрати в інших туристичних потоках, млн. дол. США	1070000000	1360000000	1440000000	1720000000	2090000000	2870000000	3610000000	4400000000	5050000000	5370000000	7370000000	10690000000	15650000000	19160000000	19720000000	21170000000	
Динаміка показників розвитку туризму у Грузії																	

Закінчення таблиці 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Транспортні витрати туристів, які приїждять м.н. дол. США	10000000	18000000	25000000	32000000	46000000	48000000	56000000	56000000	58000000	61000000	78000000	114000000	154000000	196000000	185000000	181000000	
Кількість туристів, що виїждять м.н. дол. США	315000	317000	317000	313000	313000	313000	313000	313000	1872000	1980000	2086000	2237000	2734000	3220000	3106000	3135000	
Кількість туристів, що приїждять м.н. дол. США	387000	298000	313000	368000	560000	983000	1052000	1290000	1500000	1500000	2032000	2822000	4428000	5392000	5516000	5901000	
ВВП, м.н. дол. США	3057453483	3219487825	3395778674	3891374549	5125273881	6410941013	7745406201	10172869680	12795044473	10766809099	11638536834	14434619982	15946474596	16140047012	16509306828	13993546732	
Динаміка показників розвитку туризму в Україні																	
Витрати візних туристичних потоків, м.н. дол. США	561000000	794000000	953000000	2660000000	3078000000	3202000000	4022000000	4585000000	3751000000	4134000000	4829000000	5536000000	6300000000	5470000000	4750000000		
Транспортні витрати туристів, які виїждять м.н. дол. США	91000000	137000000	164000000	197000000	273000000	368000000	453000000	562000000	421000000	392000000	368000000	432000000	537000000	409000000	307000000		
Витрати в інших туристичних потоках, м.н. дол. США	563000000	1001000000	1204000000	2831000000	3542000000	4018000000	5320000000	6722000000	4349000000	4696000000	5406000000	5988000000	5931000000	2264000000	1656000000		
Транспортні витрати туристів, які приїждять м.н. дол. США	1690000000	1860000000	2130000000	3710000000	4170000000	5330000000	7230000000	9540000000	7730000000	9080000000	11120000000	11460000000	8480000000	6520000000	5740000000		
Кількість туристів, що виїждять м.н. дол. США	13422000	14729000	14795000	15588000	16454000	16875000	17335000	15499000	15334000	17180000	18773000	21433000	23761000	22438000	23142000		
Кількість туристів, що приїждять м.н. дол. США	6431000	10517000	12514000	15629000	17631000	18936000	23122000	25449000	20798000	21203000	21415000	23013000	24671000	12712000	12428000		
ВВП, м.н. дол. США	31281527363	38009344577	42392896031	50132953288	64833060726	86142018069	107753069307	142719009301	117227769792	136013155905	163159671670	175781379051	183310146378	133503411376	91030959455		

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

у певній країні та економічно обґрунтувати доцільність інвестування у її розвиток.

На основі агрегованих даних Світового банку [7], котрі представлені у таблиці 1, можна оцінити рівень розвитку туризму у кожній із досліджуваних країн, а також його вплив на соціально-економічний розвиток, шляхом розрахунку коефіцієнтів кореляції між показни-

ками витрат в'їзних/виїзних туристичних потоків та ВВП.

Виїзні туристичні потоки негативно впливають на економіку країни загалом, адже слугують каналами відтоку валюти. Простежимо кореляцію виїзних туристичних потоків з ВВП кожної із країн (див. рис. 1).

На рис. 2 наведено результати аналізу ко-

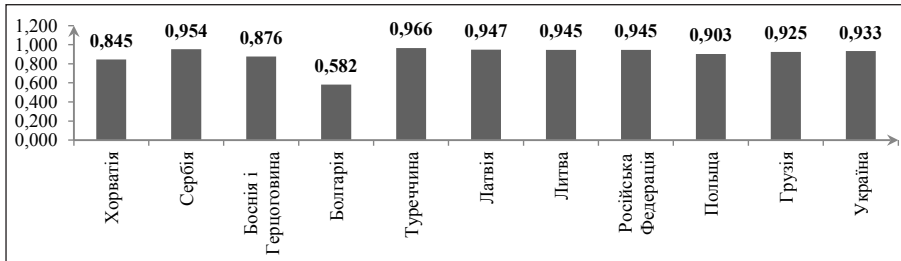

Рис. 1. Коефіцієнт кореляції витрат виїзних туристичних потоків з країни проживання на її ВВП впродовж 2000–2015 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

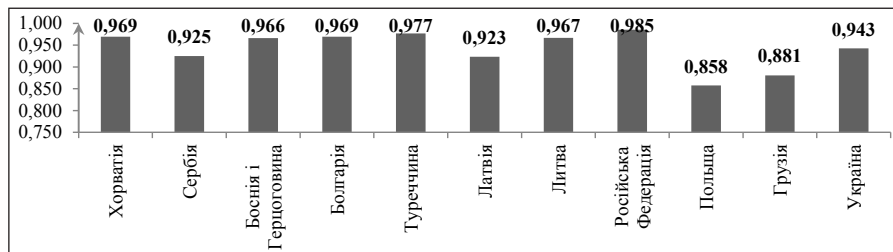

Рис. 2. Коефіцієнти кореляції впливу витрат в'їзного туристичного потоку на формування ВВП країни прибуття за період від 2000 до 2015 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

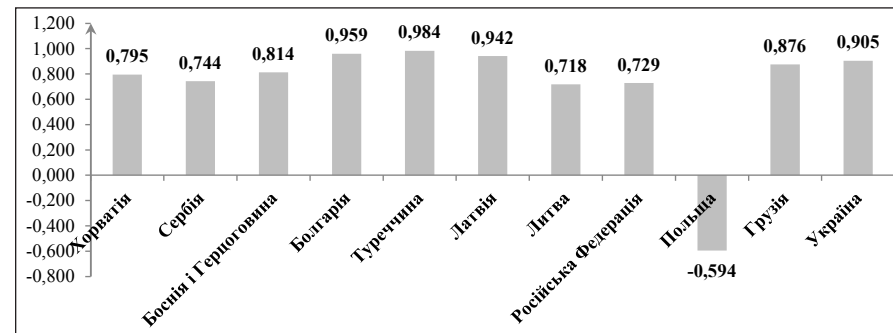

Рис. 3. Коефіцієнти кореляції впливу кількості іноземних туристів на ВВП країни прийняття впродовж 2000–2015 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

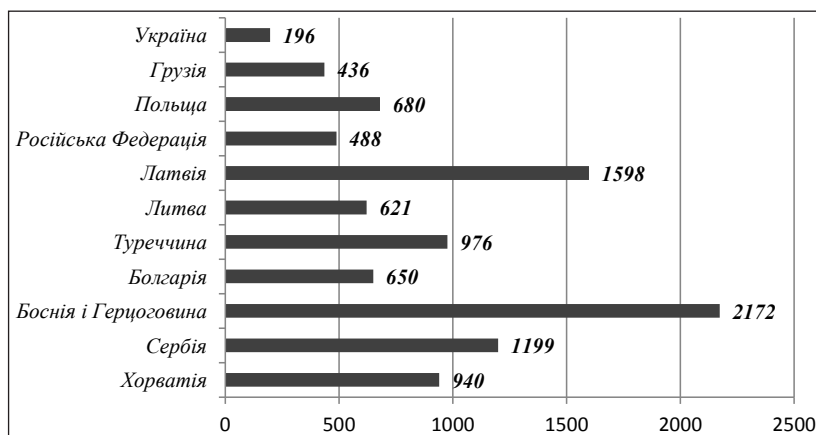

Рис. 4. Середньо арифметичні абсолютні значення витрат одного туриста в країні прибуття за період від 2000 до 2015 рр., дол. США

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

реляції взаємозалежності впливу витрат іноземних туристів на ВВП країни прибуття.

Результати аналізу представлені на рисунках 1 та 2 свідчать про високий взаємозв'язок витрат виїзних та в'їзних туристичних потоків на рівень формування ВВП країни проживання та прибуття. У Болгарії коефіцієнт кореляції виїзного туристичного потоку із ВВП країни є найнижчим. Це свідчить про низький рівень туристичних потоків із неї. Але в'їзний туристичний потік впливає на формування ВВП із коефіцієнтом 0,969. Протилежний випадок простежується у Польщі, де переважають виїзні туристичні потоки, котрі впливають на формування ВВП країни із коефіцієнтом 0,903. В'їзний туризм не популяризується країною, тому його внесок у формування ВВП становить 0,858.

Вагомий вплив на формування ВВП країни прийняття зумовлюють іноземні туристичні потоки, котрі стимулюють суміжні сфери діяльності створюючи тим самим ефект мультиплікатора (див. рис. 3).

Аналіз коефіцієнтів кореляції підтвердив про незначні іноземні туристичні потоки у Польщу, адже коефіцієнт кореляції становить $-0,594$, що свідчить про низький вплив на формування ВВП країни.

Для переважної більшості досліджуваних країн туристична сфера характеризується високим впливом на динаміку ВВП і відповідно на соціально-економічний розвиток. За результатами аналізу можемо зробити наступні висновки, а саме:

– для країн, у яких дохід від туристичної галузі складає більше 10% від

Таблиця 2
Співвідношення між показниками кількості туристів та величини їх витрат для аналізованих країн за період від 2000 до 2015 рр.

Рік	Величина витрат на одного приїжджого туриста, дол. США															
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Хорватія	492,37	529,19	569,12	879,07	877,78	984,76	1038,56	1123,61	1340,45	1069,70	910,88	966,86	859,49	897,38	867,16	711,03
Сербія			246,79	469,03	561,22	679,91	886,39	1462,64	1724,46	1528,68	1390,92	1503,93	1333,33	1324,30	1313,90	1167,84
Боснія і Герцоговина	1438,60	2007,19	1918,75	2448,48	2668,42	2566,82	2570,31	2627,45	2835,40	2421,22	181,3,70	1841,84	1562,64	1421,55	1408,58	1085,40
Болгарія	489,77	396,11	405,48	506,67	603,89	633,24	643,08	811,69	839,45	744,55	629,57	679,05	607,71	639,32	617,97	504,72
Туреччина	796,58	933,60	930,49	989,66	944,25	1024,02	1011,68	829,26	887,69	872,26	839,11	874,42	894,25	957,59	973,75	897,03
Литва	397,05	334,38	389,36	469,48	463,33	460,00	476,15	776,58	774,67	724,83	635,70	744,23	682,90	682,90	670,38	632,54
Латвія	387,92	258,88	237,03	279,09	317,89	399,64	405,21	532,37	475,65	547,24	466,13	516,41	519,16	774,74	674,99	559,78
Російська Федерация	161,98	218,85	226,44	261,05	329,13	351,56	432,27	542,41	668,23	579,64	594,18	680,29	634,42	655,95	599,95	392,81
Польща	352,18	341,40	355,58	344,97	454,79	471,12	520,36	783,17	994,98	831,71	804,89	872,58	801,08	786,84	807,75	678,99
Грузія	276,49	450,33	483,22	549,52	567,93	512,50	367,24	418,25	391,47	358,00	362,70	378,81	353,43	355,34	357,51	358,75
Україна	87,54	82,73	95,18	96,21	187,54	200,90	212,19	230,08	264,14	209,11	221,48	252,44	200,20	240,40	178,10	133,25
Різниця у витратах між країнами та вітніми потоками, дол. США																
Хорватія	22,37000000	2786000000	3100000000	5804000000	6064000000	6839000000	7526000000	8592000000	10448000000	8258000000	7438000000	8680000000	7950000000	8792000000	9214000000	8248000000
Сербія	-	-	-28000000	15000000	12000000	48000000	94000000	-185000000	-334000000	-119000000	-153000000	-114000000	-108000000	-690000000	-80000000	680000000
Боснія і Герцоговина	154000000	185000000	195000000	259000000	345000000	399000000	448000000	540000000	568000000	468000000	415000000	508000000	490000000	554000000	544000000	501000000
Болгарія	600000000	426000000	374000000	584000000	861000000	1205000000	1218000000	2039000000	2250000000	2318000000	2832000000	3234000000	2879000000	3068000000	3059000000	2237000000
Туреччина	5923000000	8329000000	10021000000	11090000000	13364000000	17197000000	15620000000	17408000000	21937000000	21270000000	20501000000	24030000000	26881000000	30939000000	33291000000	29727000000
Литва	169000000	195000000	222000000	224000000	191000000	177000000	129000000	100000000	-282000000	-147000000	109000000	462000000	392000000	305000000	325000000	179000000
Латвія	-109000000	-102000000	-66000000	-94000000	-85000000	-209000000	-166000000	-141000000	-338000000	-74000000	-8000000	6000000	65000000	290000000	336000000	332000000
Російська Федерация	-5419000000	-5034000000	-6084000000	-7548000000	-8820000000	-10158000000	-9130000000	-10063000000	-10580000000	-11416000000	-11693000000	-20388200000	-30220000000	-39306000000	-35932000000	-25187000000
Польща	2711000000	1526000000	1531000000	1447000000	1407000000	1287000000	501000000	3389000000	2206000000	1948000000	937000000	2767000000	2759000000	3300000000	3384000000	2831000000
Грузія	-220000000	-	-45000000	2000000	13000000	50000000	104000000	163000000	168000000	226000000	408000000	685000000	1094000000	1379000000	1409000000	1508000000
Україна	2000000	83000000	207000000	251000000	271000000	464000000	816000000	1298000000	2137000000	598000000	562000000	577000000	452000000	-369000000	-3206000000	-3094000000

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

ВВП, частка туристів, що виїжджають закордон є незначною;

– для держав, у яких частка туристичних послуг складає менше 10% від ВВП, зростання кількості туристів, що виїжджають за кордон трактується як негативна тенденція;

– для країн, у яких частка туристичних послуг у ВВП в загальному є меншою ніж 10%, характерне негативне сальдо у співвідношенні в'їзних туристів та тих, що обслуговуються закордоном. Проте вплив динаміки показників ефективності туристичної галузі на соціально-економічний розвиток у таких країнах є незначним;

– Україна відноситься до групи країн-донорів туристів. Така ситуація спостерігається навіть із врахуванням того, що середній дохід українців є найнижчим серед громадян досліджуваних держав.

Таким чином, незважаючи на те, що в Україні є сприятливі умови для розвитку туризму – багата історична і культурна спадщина, вихід до Чорного і Азовського морів, значний природно – рекреаційний потенціал у Карпатах і порівняно найнижча вартість проживання та харчування серед досліджуваних країн, рівень конкурентоспроможності вітчизняної туристичної сфери залишається не високим. Яскравим показником визнання якості туристичного сервісу у країні прибуття є не лише наявність значних туристичних потоків, а й величина витрат, які готові понести туристи з метою реалізації подорожі (табл. 2).

На основі таблиці 2, відзначаємо для України характерні найбільш несприятливі значення показників співвідношення між іноземними туристами та туристами, громадянами України, які обслуговується закордоном. Крім цього вітчизняна туристична галузь генерує найнижчий рівень доходу у розрахунку на одного іноземного туриста серед аналізованих країн. Так, у 2015 р., цей показник становив 133,25 дол. США, в той час, як для Сербії – 1035,40 дол. США, а для Росії – 392,81 дол. США. Середні арифметичні значення співвідношення доходу туристичної галузі у розрахунку на одного туриста, розраховані за період з 2000 по 2015 рр. представлено на рисунку 4.

Низька вартість реалізації туристичної подорожі в Україну зумовлена не лише війною на Сході України, а низьким рівнем цін через девальвацію національної грошової одиниці, наявність власного виробництва у сегменті харчування. Проте низь-

кий рівень рентабельності вітчизняного туристичного бізнесу також свідчить про відсутність широких можливостей щодо інвестування у його розвиток, зокрема, у вдосконалення інфраструктури. Це призводить до того, що Україна позиціонує себе у сегменті туристичних послуг «низький рівень якості/низька вартість». Адже, як свідчить досвід Грузії, котра через конфлікт у 2008 році з Російською Федерацією зазнала втрат, котрі супроводжувались економічною та політичною нестабільністю, змогла піднявши рівень сервісу та розвинувши туристичну інфраструктуру досягти різниці у витратах в'їзних та виїзних туристичних потоків у сумі 1508 млн. дол. США в 2015 році (див. табл. 2).

Важливим індикатором, який відображає рівень конкурентоспроможності вітчизняної туристичної галузі та її потенціал щодо майбутнього розвитку, є різниця між витратами іноземних туристів та громадян країни, які обслуговуються закордоном. Порівняльні середні значення цього показника для досліджуваних країн, розраховані за період від 2000 до 2015 рр. наведено на рисунку 5.

На основі проведеного аналізу, (рис. 5) додатне, або від'ємне сальдо між «експортом» та «імпортом» туристичних послуг для кожної із аналізованих країн, можна зробити висновки:

– Російська Федерація займає чільне місце у витратах виїзних туристичних потоків, що свідчить про переважання «експорту» туристів.

– Туреччина щорічно отримує значні валютні надходження, котрі із роками лише зростають.

– різниця між витратами в'їзних та виїзних туристичних потоків в Україні є незначною, але наявність позитивних значень свідчить про інтерес іноземних туристів до вітчизняного туристичного продукту, що дає можливість зробити висновки про перспективність розвитку туристичної сфери у майбутньому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі проведеного порівняльного аналізу туристичних потоків, рівня конкурентоспроможності вітчизняної туристичної галузі відносно динаміки показників Східноєвропейських країн можна зробити такі висновки:

– вітчизняна туристична галузь характеризується недостатнім рівнем конкурентоспроможності та високим потенціалом розвитку;

– економічна ситуація в Україні зумовила низький рівень цін на туристичні послуги;

– сучасна туристична інфраструктура України не спроможна задовольнити зростаючий попит на туристичні послуги;

– соціально-економічні умови функціонування вітчизняних суб'єктів туристичної галузі дають змогу розширити асортимент послуг у широкому ціновому діапазоні, що може бути конкурентною перевагою на міжнародній арені;

– проблеми розвитку туристичної інфраструктури

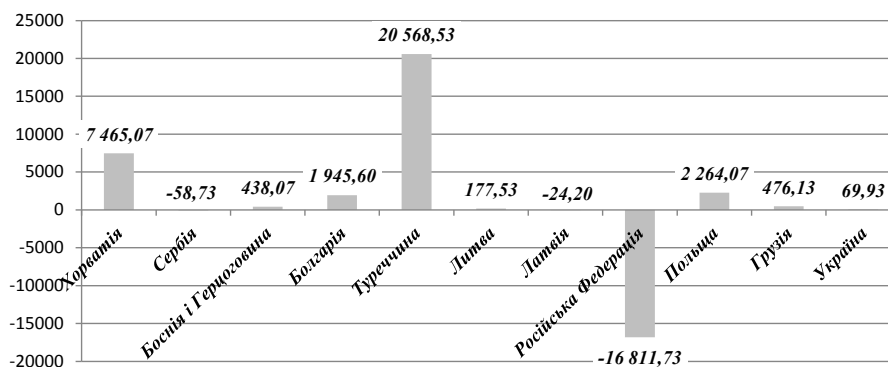

Рис. 5. Середні арифметичні показники різниці між витратами в'їзних та виїзних туристичних потоків за період від 2000 до 2015 року, млн. дол. США (додатне/від'ємне значення)

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

пов'язані не лише з особливостями функціонування вітчизняних суб'єктів туристичної діяльності, а й із загальним станом соціально-економічного розвитку України.

Список літератури:

1. Гарбера О. Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України / О. Є. Гарбера // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 23. – С. 29–31.
2. Бойко М. Г. Туристична привабливість України: закономірності формування та орієнтири розвитку / М. Г. Бойко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 16. – С. 34.
3. Крайник О. Туристичний кластер регіону як форма соціального діалогу: управлінський аспект області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.niss.gov.ua; www.tourlib.gov.ua
4. Требух А. А., Бандура Н. Б. Туристичний кластер як форма посилення конкурентних переваг регіону // Науковий вісник НДТУ України. – 2010 р. – С. 265–270.
5. Гончаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні: Навч. Посібник. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
6. Музиченко-Козловська О. В. Формування туристично-інноваційних кластерів у регіоні / О. В. Музиченко-Козловська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць. – 2015. – № 819. – С. 156–166.
7. Світовий банк. Україна. Дані. області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://api.worldbank.org/v2/uk/country/UKR?downloadformat=excel>

Требух А.А., Кошова Б.Р.

Национальный университет «Львовская политехника»

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ЗАПАДНЫХ РЕГИОНАХ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье проведено эмпирическое исследование общих показателей развития туристической отрасли в восточноевропейских странах, которые в начале 90-х годов находились в подобных стартовых условиях с Украиной. Хотя отечественная туристическая отрасль, на сегодня, характеризуется не высоким уровнем конкурентоспособности, наша страна обладает значительным потенциалом развития туризма, который является предпосылкой обеспечения будущего перспективного роста. Примером для подражания необходимости развития именно туристической сферы избрано – Турцию, которая сформировала устойчивые конкурентные позиции на рынке туристических услуг Европы.

Ключевые слова: развитие туризма, туристическая сфера, экономическая целесообразность, эмпирический анализ.

Terebukh A.A., Koshova B.R.

Lviv Polytechnic National University

ECONOMIC RATIONALE OF ACCESSIBILITY OF DEVELOPMENT OF TOURIST INFRASTRUCTURE IN THE WESTERN REGION OF UKRAINE

Summary

The article gives an empirical study of the general indicators of tourism industry development in Eastern European countries, which in the early 1990 were in similar starting conditions with Ukraine. Although the domestic tourism industry, for today, is characterized by not a high level of competitiveness, our country has a significant potential for tourism development, which is a prerequisite for ensuring future prospective growth. An example of the development of the tourism industry is – Turkey, which has formed a stable competitive position in the market of tourist services in Europe.

Keywords: tourism development, tourism sphere, economic appraisal, empirical analysis.